

Révai Tamás főorvos (PhD)
Köpöczi József nyá. ezredes

A Magyar ejtőernyősök ruházata a II. világháborútól az 1980-as évekig

Hungarian Paratroopers' uniform from the WW2 till the 1980's

Absztrakt

Az ejtőernyősök csoportjába többek között a légierő-, a szárazföldi haderő-, a haditengerészet, a belügyi szervek-, az ún. különleges erők-, mélységi felderítők-, valamint deszant ejtőernyősei (továbbiakban- eje) sorolhatók.

Már a kezdetektől ismert volt, hogy az ejtőernyősök feladatuk megfelelő ellátásához különleges ruházatra és felszerelésre van szükségük, melynek meg kell felelnie az adott környezet, klíma, és terepviszonyoknak. Évtizedek során próbálták az ejtőernyősöket olyan egyenruhával, és ejtőernyős bakancssal, lábbelivel ellátni, melyek már megfelelnek a különleges követelményeknek.

A szerzők áttekintik a magyar ejtőernyősök ruházatának fejlődését a 2. világháborútól az 1980-as évekig.

Abstact

In the group of paratroopers among others the soldiers of the Air Force, Army, Navy, Law Enforcement, the so-called Special Forces- the Long Range Reconnaissance, and the Paratroopers of the Dessant (hereunder- eje) can be found.

From the first, it was recognized that Paratroopers would require special clothing and equipment due to the unique character of their mission, climate and lie of the tarrain. After a slow start, and several revisions, the airborne soldiers were eventually provided with uniforms and boots that meet their special needs.

In this paper the authors give a review of the development of the clothing and equipment of the Hungarian Paratroopers from the WW2 till the 1980's.

Bevezetés

Az ejtőernyősök ruházatának kiválasztásánál nagyon fontos szempont, hogy jól megfeleljen az időjárás által okozott kihívásoknak. A gyakorlóruha általában a várható környezetnek megfelelő terepszínű anyagból készül. A ruházattal kapcsolatos lényeges elvárás, hogy jól szellőző, kényelmes legyen. A következőkben a magyar ejtőernyősök ruházatának fejlődését tekintjük át a 1939 ősztől az 1980-as évek végéig.

RUHÁZAT 1939-44 között

1938-ban az ejtőernyős kiképzők tiszti csoportja alakult meg Szombathelyen, parancsnoka Bertalan Árpád százados lett. A 20 fős keret kísérleti jelleggel – hangsúlyozottan a szárazföldi haderőnem alakulataként. 1940 márciusában az alakulat a légierő alárendeltségébe került, amelyet 1940 augusztusában zászlóaljja szerveztek. Az 1940-es években a ruházatot az ejtőernyős- overall, repülősapka, és a bokát jól tartó, vastag gumitalpú fűzős csizma alkotta. Az ugrásokhoz ekkor vezették be a bőrből készült védősisak használatát. [6][7]

1941-es években az ejtőernyősök felszerelésébe többek között a fűzőscsizma, vízhatlanruha, télen báránybőr bélés, repülősapka és kesztyű tartozott. [2]

1. számú kép Ejtőernyősök, Pápán

1942-től a három ejtőernyősszázad és a szállítószázad mellé felállították a géppuskás, illetve a nehézfegyver századot, továbbá a híradó és műszaki századokat, illetve egy üzemi alosztályt is. 1943-ban az ejtőernyős-zászlóaljnál létrehoztak egy kerékpáros századot. 1944-ben felállították a második ejtőernyős-zászlóaljat, ezáltal ezred szintre fejlesztve a magyar ejtőernyős csapatokat.

2. számú kép Ejtőernyősök 1942, Pápa

Szent László hadosztály 1944-es ruházata

„A honvédség elit seregtestének tervezett Szent László hadosztályt 1944 őszén állították fel, mely három – két zászlóaljas ezredből állt. Az ejtőernyős zászlóalj 1944. november – december folyamán a pesti hídfőben küzdött, és az 1944. decemberi – 1945. januári, Garam-Ipoly térségében zajló harcokban súlyos veszteségeket szenvedett szovjet csapatoktól. Ezután visszavonták Páparra, újjászervezés céljából, majd osztrák területre vonult vissza. A hadosztály 1945. május 11-én tette le a fegyvert a brit hadsereg előtt.” [1]

„1944-re a speciális ejtőernyős öltözet és felszerelés már kikerült a használatból, és az ejtőernyősöket csak a halálfejes csapatjelvény különböztette meg a "közönséges bakáktól", és ehhez járult a bal mellzseben viselt – alumíniumból préselt – Szent László Hadosztály csapatjelvény. A tisztek legénységi posztóból készült tábori öltözetet viseltek, és a háború második felében már az alakulat raktárából vételeztek legénységi egyenruházati cikket. A tisztek fején általában a szabványos 1921 M tábori sapka, aranyszállal hímzett tiszti sapkarózsával és a rózsza alól kiinduló fordított "V" alakú rendfokozati jelekkel volt látható. 1944-ben elvileg elrendelték a szemernyős tábori sapka bevezetését, azonban az 1944 M tábori sapka a háború végéig nem szorította ki elődjét a használatból. A tábori öltözethez rendszeresített gallérhajtóka egyszerűsített kivitelben, szegélyező sujtás nélkül készült, a rendfokozati csillagok pedig hímzett helyett fémből préselt kivitelben, és kiegészítő "front-öltözetként" tábori ruházata fölé - terepszínű sátorlap-anyagból varrt álcázó kabátot öltöttek. Az álcázó kabát rejtett gombolással készült és négy nagyméretű – oldalránccal ellátott – "célzseb" tette praktikus viseletté. A tisztek kéttüskés rézcsattal ellátott derékszíjukon 35 M pisztolytáskát hordtak az önvédelmi fegyver számára, és 39 M tájolót, mely szintén a tisztek alapfelszereléséhez tartozott [1]. A tisztek csizmanadrágja – zubbonyához hasonlóan – tábori barna legénységi posztóból készült, és lábukon a kedvelt "bilgerit" (1941 M fűzőscsizma) hordták. A fűzőscsizmából az ejtőernyősök számára eredetileg egy speciális - gumitalpú - változatot rendszeresítettek, mely a repülőgépből történő kiugrás követelményeinek leginkább megfelelt, de a Szent László hadosztály tisztjei és altisztjei a közönséges bőrtalpú változatot viselték.

3. számú kép Ejtőernyős főhadnagy és katona a Szent László hadosztályból, 1944

Ruházat 1945-1965 között

1948. október 1. -ével a „Pilis II” hadrend elemeként Szolnokon megalakult az I. Önálló Ejtőernyősszázad, az I. Repülő Kiképző Osztály alárendeltségében. 1949. március 1-ével megalakult az I. Önálló Ejtőernyős – zászlóalj. 1951. szeptember 18.-tól megalakításra került a 62. Önálló Ejtőernyős – zászlóalj a Székesfehérvár – táci repülőtéren, amely 1954. december 15.-ével felszámolásra került. 1959. 12. 01-én, Budapesten, MN 7000 fedőnéven újjáalakították az alegységet, a megalakításával a cél az volt, hogy kibővítsék a felderítést egy új felderítési nemmel, a mélységi felderítéssel. A századot 1962 őszén zászlóaljjá szervezik át, majd 1963 augusztusában az alakulat Szolnokra díszlokal. Az új elnevezés 34. Önálló Különleges Felderítő Zászlóalj (fedőszáma MN 3100). Később a hadosztályok közvetlen felderítő zászlóaljainál is megjelentek a mélységi felderítő századok.

Az ejtőernyős nadrágnál és zubbonynál meg kell említeni az akkori időkben rendelkezésre álló kiegészítő ruházati anyagokat is. A „téli kabát” hivatalos nevén hajózó felső mind a sorállomány, mind a hivatásos (tovább szolgáló) állomány részére egyforma volt. Elöl gombok helyett cipzárral volt ellátva. A gallér része műszőrme anyagból készült és az általános (lövész, harckocsizó) „mikádók”-tól eltérően lekerekített sarokkal gyártották. A hajózó felső mellett rendszeresítve volt a hajózó alsó (nadrág) is, mely kantáros kivitelben béléssel ellátva készült. Zsebei ún. „álzsebek” voltak, melyek csak azt tették lehetővé, hogy az alatta hordott nyári nadrág zsebét elérhessék. [1] Az ejtőernyős gyakorló ruházat valamivel erősebb volt a 65M ruházat lövész változatánál. Az ejtőernyős állomány téli és nyári sapkája megegyezett a többi fegyvernemnél (szakcsapat) rendszeresített sapkákkal. Az ejtőernyős alegységeknél rohamsisak nem volt rendszeresítve, de kizárólag az ugrásokhoz ún. „ugrósisakot” viselt az állomány. Mind a sorállomány, mind a hivatásos állomány az akkor részükre rendszeresített, derékszíjat, valamint vállszíjat viselte, a hivatásos állománynál azzal a könnyítéssel, hogy ejtőernyős ugrások alkalmával az említett szíjat (korabeli gúnynevéen: növekedés gátlót) nem kellett viselni. Ami a lábbelit illeti az ejtőernyős bakancs gyakorlatilag megegyezett a 65M bakanccsal, annyi eltéréssel, hogy az ejtőernyős bakancsa a bokánál egy csattal állítható szíjat varrtak keresztbe. A tisztí bakancsok bőr béléssel rendelkeztek, a sorállománynál ez a bélés hiányzott, valamint a talp színe eltérő volt (a tisztéknél barna, a sorállománynál fekete volt). Mindkét bakancs, ha korlátozottan is alkalmas volt sífutásra, illetve lesiklásra is, és a sílécekhez lehetett alkalmazni a kiképzések során a sílécállítási lehetőségei miatt. [1]

4. számú kép Ejtőernyős katonák az 50–70-es évekből.

A rendszeresített téli-nyári ruházat mellett köszönhetően az akkori nagyobb beosztású (hadsergétörzs, vezérkar) ejtőernyős tisztjeinek a hadtáp néhány nem rendszeresített ruházati anyaggal is ellátta az ejtőernyős állományt. Ilyen ruházati anyag volt a terepszínűbarna színű anorák alsó és felső és a zöld színű, csehszlovák típusú fűzős erdész gumicsizma, mivel az olívizöld ejtőernyős ruházat az álcázással nem minden évszakban felelt meg, ezért az ejtőernyős alegységeket ellátták a Magyar Néphadseregben rendszeresített (téli, őszi-tavaszi, nyári) álcaruházattal, melyek kezes-lábas kivételben oldalzsebekkel és az arcot hálóval eltakaró az áll alatt összeköthető csuklyával látták el.

A ruházati anyag kategóriába tartozott az ejtőernyős hátizsák is, mely az akkoriban általánosan elterjedt málhazsákkal (közkezdvelt néven málhagyók) ellentétben komfortosabb hordó módot biztosított viselőjének. [1]

Az 1980-as évek elején a 65M gyakorló ejtőernyős változatot használták ejtőernyőseink. A fő különbségek a sima 65M gyakorló és az ejtőernyős változata között a következők voltak: A nadrág szára és a dereka gumírozott volt, mindkét nadrágszár külső oldalán, ún. szerszámzsebek voltak, húzózárral (cipzár) ellátva, oldalzsebes volt, ún. "elefántfülek" voltak láthatók.[6]. A nadrág elején található bevágott zsebek is rágombolhatóak voltak zsebfedővel, és a nadrágszár bujtatói is kigombolhatóak voltak. A zubbonyt rejtett gombolással készítették, sima egyenes gombokkal látták el, amelyek a nadrág gombjaihoz hasonlítottak, és csak a vállpánton alkalmazták a sötétbarna domború műanyag két puskás gombokat. A vállpántok legombolhatóak voltak a felkarra, hogy ugrásnál ne legyenek útban az ejtőernyő hevederének, és a zubbony mellzsebeit szintén cipzárral látták el.

5-6. számú kép Ejtőernyős katonák a 80-as évek elejéről.

A hadigyakorlót az 1986-87-ben megjelenő 86M háromszínű úgynevezett Rába mintás gyakorlók váltották le. A zöld gyakorló még egy darabig használatban maradt, majd leváltották az új terepszínű gyakorló ruházattal. [6]

7. számú kép Ejtőernyős katonák 1980-as évek végén.

Néhány észrevétel és tapasztalat az akkori ruházati anyagokkal kapcsolatban

A nadrág gumírozott szára komfortosabb viseletet eredményezett és zártsága okán talán a kullancsokkal szemben védelmet nyújtott. Cipzárral ellátott zsebei az ejtőernyős ugrásoknál megakadályozták a zsebben lévő tárgyak elvesztését, illetve a földön is biztonságosabb tárolást biztosított. Hátránya az egyszínű zöld színe volt, amely csak nyáron biztosított álcázás, más évszakokban kiegészítő álcaruhát kellett viselni. Fentebb praktikusként említett cipzáras zsebeket, melyek biztonságos tárolást tettek lehetővé, azonban a cipzárak meghibásodása esetén cseréjük bonyolult volt, ezért a katonák nem igen tudták cserélni, ellentétben az egyszerű gombok visszavarrásával. Ugyanez a helyzet volt a zubbonyon és a téli hajzón elhelyezett cipzárakkal is. A téli hajzó kabátból a lövész, harckocsizó mikádóktól eltérően a bélést nem lehetett kivenni. Ez nem volt hátrányos, mivel az itthoni és főleg a Bakony gyakorlótereinek mikroklímáját ismerve nyári éjszakákon elért a bélés is. [4]

A hajzó alsó rendszeresítése jól szolgált az állomány téli védelmére, bár hosszabb menetknél ritkán használták, de a figyelőben feladatot ellátó katonák, illetve a bázison pihenők részére elviselhetőbbé tette a hideg időjárást. Ami a bakancsot illeti mindig gyenge pontja volt a ruházatnak. Rendszerbe lépése idején és az azt követő évtizedben előrelépést jelentett a csizmához képest, de a '80as évek elején, végén elavultnak számított, hiszen nagyjából egy évszázad alatt semmilyen fejlesztésen nem esett át. Vízállósága gyenge volt, a talp recéi kicsinek bizonyultak, rövid használatot követően simára kopott. A kiegészítő felszerelések (anorák, fűzős gumicsizma) alkalmanként jó szolgálatot tettek, de amíg az anorákot könnyen magával vihette az állomány addig a lábán bakancsot viselő katona, akinek

hátizsákján felkötve lóg a gumicsizma bárkit nevetésre ingerelt. [4]

A ruházaton alakulatcímer, ejtőernyős szárny nem volt engedélyezve. A ruházati anyag kategóriájába tartozott az ejtőernyős hátizsák is. Kialakításánál figyelembe vették a rendszeresített ejtőernyőkhöz (RS4/3, RS4/4) való kompatibilitást. Ejtőernyős ugráskor a hátizsák hevedereit kiengedve, a fő ernyő alatt helyezkedett el. Viselése viszonylag kényelmes volt, hátránya említendő mérete, amely többnapos bevetésnél kicsinek bizonyult. Úrmérete kb. 20-25liter lehetett, a mai 100-120 literes megosztható hátizsákokkal szemben. [4]

8. számú kép Ejtőernyős katonák télen, harcászati gyakorlaton, ugrás előtt, 1982.

„A ruházat kiválasztásánál fontos szempont, hogy megfeleljen a hőmérsékleti és a szélsőséges időjárási körülményeknek, többek között a hőmérséklet, a csapadék és a szél behatásainak, valamint a fizikai igénybevétel szintjének és időtartamának. Ezen a tényezőket mind figyelembe kell venni annak érdekében, hogy a katonai tevékenység során termelődő hőmennyiség és verejtékezés mértéke szabályozható legyen. Ha a végrehajtás üteme túl gyors, illetve a ruházat nem megfelelően kiválasztott, akkor túlzott mértékű verejtékezés léphet fel, illetve ellenkező esetben a kihűlés fenyegetheti a katonát, ezért mindkét állapot akadályozza a feladatok végrehajtását”. [5]

Személyes megjegyzésem, hogy a '70as és '80as évek ejtőernyős ruházata nem volt, egy csúcsmodell, ez a felszerelés és ruházat egy tömeghadsereg felszerelése és ruházata volt. Ennek ellenére azok a tisztek, tiszthelyettesek és sorállományú katonák, akik ejtőernyős beosztásuknál fogva viselheték ezt a ruházatot, büszkén hordták megkülönböztetve magukat más fegyvernemek (szakcsapatok) állományától. [1]

BEFEJEZÉS

A második világháborútól az 1980-s évek végéig megfigyelhető az ejtőernyősök ruházatának és felszerelésének fokozatos fejlődése. A gyakorló ruházatnál fontos kritérium, hogy a megfelelő álcázó tulajdonsága mellett védenie kell a hőség, a hideg illetve a környezeti hatásokkal szemben. Télen melegnek, nyáron jól szellőzőnek, kényelmesnek kell lennie.

Érvényesülnie kell a megfelelő öltözet a megfelelő feladatra elvnek, tehát a sivatagban természetesen más ruhát célszerű viselni, mint az őserdőben vagy a városi harcban.

Ennek megfelelően javasolt beszerezni több, különböző típusú ruházatot. A felsőruházat feladata, hogy szélsőséges időjárási viszonyok esetén biztosítson védelmet. Alapkövetelmény, hogy a hideget, esővizet ne engedje át, viszont az izzadságból származó párát engedje eltávozni.

A megfelelő lábbeli kiválasztásakor célszerű olyan lábbelit (bakancsot) választanunk, ami jól illeszkedik a lábra, ezáltal kényelmes, könnyű, puha, és egyben tartsa a bokát, jól szellőzőn. [3] A ruházat fiziológiai funkciója és szerepe a viselési komfort kialakításában alapvető fontosságú. A viselt ejtőernyős ruházat befolyásolja a katonák komfortérzetét, biztonságukat, munkavégzésüket, egészségüket. A ruházat fiziológiai kutatások célja tehát az, hogy az olyan ruházat tervezését tegyék lehetővé, mely a katonák mindennapi tevékenységének legmegfelelőbb mikroklímát, viselési komfortot tudja biztosítani, és ezzel az adott tevékenységek, akár szélsőséges időjárási viszonyok során is optimális körülményeket teremtsen.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] Bacsoni Tamás és Hadnagy Róbert. <http://www.hadakutjan.hu> Egyenruhák – Ejtőernyős Főhadnagy a Szent László Hadosztályból 1944 (letöltve: 2010. VI. 15)

[2] Huszár János, Szokolay Tamás és Urbán László. Huszár János, Szokolay Tamás Visszaemlékezései. Ejtőernyősök a horthysta hadseregben. Historia.1982/1.1.

[3] Kovács Cs: Különleges alakulat létjogosultsága a Magyar Honvédségben. Pályamunka a XXV. Országos Tudományos Diákköri Konferenciára. Hadtudományi Szekció Budapest, 2001.

[4] Köpöczi József ny.á.ezredes: Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége, eddig nem publikált írásbeli visszaemlékezései.

[5] Révai Tamás: A katonai ruházat szerepe a hőkomfort érzet kialakításában. Felderítő Szemle VIII. évfolyam 3. szám (2009) 109-116.

[6] Tapintható Történelem. A Második Világháború katonai Portálja. (2007. 03. 29) (http://www.netlabor.hu/roncskutatas/modules/newbb/viewtopic.php?topic_id=611&forum=41&viewmode=flat&order=ASC&start=60 (letöltve: 2010. VII. 11.)

[7] Turcsányi K, Hegedűs E: Szaktörténet a Magyar Légideszantcsapatok alkalmazásának, haditechnikai eszközeinek és szervezetének fejlődése (1933-1945) II. rész.

Fotók

- Hadtörténelmi Múzeum, Budapest.

- Jánosz István: A repülés abc-je. Magyar Repülő Sajtóvállalat, Budapest. 1944.) p.183-193.

- Forray László alezredes fotógyűjteményéből.

Vissza a tartalomhoz >>>